

21/29 juli 2012

Hanny Sjaarda

NEMO
PELGRIMSREIS POLEN

Zaterdag, 21 juli 2012.

Op zoek naar het busstation, Prins Hendrikkade 506, de nummers lopen tot 85 bij het CS, zover kan het toch niet zijn? Kan ik ergens vragen? Ik zie een hotel/informatiepunt. “Ja,” zegt die man, “schuin aan de overkant.” Dan zie ik het busstation waarvan ik me eerder heb afgevraagd wat dat wel was. Langs het water, wat armoedig, ongelijk geplaveid, zo’n vergeten hoekje. Er staan bussen; die van Eurolines staat er al. Langs de wal ligt een woonboot die bij Eurolines blijkt te horen, al even armoedig. Klein stukje Polen in Amsterdam waar, zo lijkt het, alleen Pools wordt gesproken.

De chauffeur zit bij de ingangdeur passagiers in te checken. Gelukkig sta ik op zijn lijst. Mijn ticket, een print uit de computer knipt hij in drieën. Een deel houdt hij de andere geeft hij terug, samen met het bagagelabel. De andere chauffeur bevestigt dat aan mijn rugzak die in de bagageruimte gaat. Beide heren doen geen moeite iets anders dan Pools te praten; alles verloopt met een minimum aan conversatie.

De eerste stop is Apeldoorn. Dit wordt aangekondigd in het Pools. Onmiddellijk springen de Polen de bus uit en steken een peuk aan. We staan bij het treinstation, maar niemand gaat naar de wc, terwijl ik eigenlijk wel moet.

Na de pauze zie ik een vrouw – zij heeft een buik alsof ze tien kinderen ter wereld heeft gezet, die bedekt is door een tekort t-shirt – zij loopt het trapje naar de ingangdeur af en verdwijnt. Is daar toch een wc? Na haar loopt een tweede vrouw het trapje af en komt tevoorschijn terwijl ze haar blouse rechttrekt, duidelijk waar ze vandaan komt. Ik opgelucht.

In Hengelo stoppen we nog eens – na die stop volgt een lang verhaal in het Pools, over gebruik toilet, bestemmingen... duidelijk de eigenlijke reis is begonnen. Af en toe vang ik een Pools woord op dat ik begrijp. “Pomotch” betekent toch “helpen”? Het Serbocroatisch dat ik 40 jaar geleden kende is er nog. En blijkbaar heeft het veel gemeen met het Pools. “Dobro, znam, neznam, dovisjenja (tot ziens), mleka (melk).

De vrouw naast me zegt “please”, als ze mij een pepermuntje aanbiedt. Verder reikt haar kennis van het Engels niet. Ze is heel behulpzaam, en bergt mijn zak in het rek boven onze hoofden. Een beetje te behulpzaam zelfs als ze me wijs maakt dat het tijd is om over te stappen op het busje naar Jelenia Gora. Maar even aan de chauffeur vragen, in het Duits misschien. “Zwei Stunden” zegt de chauffeur.

Wij rijden richting Magdeburg. Na Osnabrück wordt het landschap heuvelachtig. Donkere wolken en blauwe luchten wisselen elkaar af, hetzelfde weer dat wij al weken hebben. Soms enkel druppels op de voorruit; de zon gaat langzaam onder.

De pauzes zijn kort, bij voorkeur op een parkeerplaats zonder horeca. Het blijkt dat de Polen alles bij zich hebben aan eten en drinken. Rond zeven uur maakt de chauffeur koffie. Hij handigt bekertjes rond die hij maakt door de inhoud van zakjes die hij met zorg uitkiest door een bekertje heet water te roeren. Voor de bekertjes moet worden betaald.

Films worden vertoond – in het Pools – en Poolse muziek wordt gedraaid. Als het donker wordt kan ik niet langer onze voortgang bijhouden omdat de aanwijsborden niet verlicht zijn. Na Magdeburg moet er worden geslapen.

Zondag, 22 juli 2012.

Nog altijd rijden we richting Polen. De “zwei Stunden” zijn allang verstreken, als we weer stoppen voor een toilet-pauze. Ik neem weer al mijn spullen mee naar buiten, maar nergens een klein busje. Ik heb geen zin het nog eens te vragen. Een uur later stoppen we en daar staat een rood busje. Ik check voor alle zekerheid bij mijn buurvrouw. “Ja,” zegt ze. De chauffeur herinnert zich mij ook en Jelenia Gora. Ik krijg mijn bagage en hij wijst.

Samen met een dame en een oudere heer deel ik het busje. De dame praat tegen mij, maar als duidelijk wordt dat ik haar niet versta stopt dat abrupt. Het busje begint aan een lange rit langs bochtige, smalle wegen. Elke keer als ik een blik op het landschap wil werpen, wordt dit belemmerd door de bomen die de wegen omzomen. “Jelenia Gora” 53 km staat er op een bord.

Over die 53 km doen we zo’n twee uur. Dan zet de chauffeur me af op het busstation Jelenia Gora. “Kwart over vijf,” had Mathilde gezegd, “ben ik er.” Het is kwart voor vijf, het regent een beetje en ik moet nodig naar de wc. Voor dat laatste was wel een oplossing: het was duister en op het busstation was bijna niemand.

Ik wacht: de zon komt op, de hemel kleurt rood. Ik loop wat rond, ik weet niet precies waar Mathilde wil parkeren. Een parkeerwachter komt naar me toe en zegt iets met ‘pomotsch’ erin. Ik antwoordt in het Duits – waarop hij me nors beduidt ergens anders te gaan staan. Ik loop weer naar de straatkant. Waar blijft Mathilde?

Dan zie ik haar wuiven. Mathilde bevestigt: Duits is geen populaire taal, m.n. bij de ouderen. Jongeren bedienen zich liever van het Engels. We rijden naar Nemoland waar ik meteen mijn bed induik.

Om half twaalf wordt ik wakker. Mathilde is beneden en laat me zien wat ik mag pakken om te eten. Ik neem brood en thee en maak kennis met Jaap en Ineke uit Groningen, die al een ochtendwandeling hebben gedaan.

Overal bloeien bloemen in de weiden. Ik loop rond de berg van Nemo – Trzciniak , dan naar Chromiec, een dorpskern met verspreide boerderijen. Bankjes om op te zitten zijn er niet. Ik kies voor een omgehakte boomstam, om vervolgens tot de ontdekking te komen dat deze al in gebruik is als mierennest! Bloeiend boekweit, glooiend landschap.

Om acht uur is het eten op klaar, niet op het terras want het regent. We sjouwen borden en kopjes naar binnen. Gelukkig, want op het terras is het koud. De zon schijnt soms, afgewisseld door donkere wolkenluchten. De avond wordt koud. Na de afwas naar bed en besluiten wat mee te nemen voor de pelgrimstocht van morgen.

Maandag, 23 juli 2012.

De bus brengt ons naar Krzeszów, een lange rit door bergachtig gebied. Het blijkt dat door een overstroming een omweg moet worden gemaakt. In Kamienna Góra moet worden overgestapt op een busje naar het klooster. De kloosterkerk, uit de zeventiende eeuw is gedecoreerd met rood, goud en heel veel witte engeltjes. In het winkeltje krijgen wij een stempel.

De kathedraal van Krzeszów.

De stoere pelgrims, aan het begin van de tocht.

Daarna koffie bij het busstation, waar een bord “de koffie is klaar” uithangt. In het Nederlands. Dan begint de wandeling. Door bos waar we frambozen plukken. Ergens missen we een afslag, zodat we door Przedwojów lopen i.p.v. erboven langs. Het is warm; de zon schijnt het grootste deel van de dag. Zo komen we bij een vervallen terrein, langs een steenwerkplaats, waar volgens Mathilde de overnachtingsgelegenheid was. Nog een bocht om, voor een oude spoorlijn met een spoorbrug...

We lopen verder nadat we hebben ingecheckt en thee gedronken – naar Kamienna Góra. We kopen brood en yoghurt voor de volgende dag en vinden een hotel met restaurant. De winkels sluiten om vijf uur, andere eettentjes zijn er niet. Ik eet ‘Gyros’ met bier erbij; een groot glas. We kopen ijs in de super en dan terug naar ons hotel, waar een vuurtje wordt gestookt door Anneke en Ineke. Mathilde heeft de bus terug naar Nemo genomen.

We hebben eerder de steen ontdekt, herinneringsteken aan kamp ‘Gross Rosen’, die bij de ingang is geplaatst tussen planten in 1987. We overnachten in een concentratiekamp? Mathilde zegt dat ‘Gross Rosen’ verderop is en dat mensen in WO II in een steengroeve werkten, waar ze op richeltjes moesten weren en er bij bosjes afvielen. Dit moet volgens haar een bijkamp zijn geweest.

De barak waar wij slapen.

De pelgrims kloppen aan voor overnachting.

Ik ga op onderzoek uit. De hele muur is nog intact, hier en daar hangt nog het prikkeldraad, wachttorens op de hoeken, vervallen maar nog intact.

Je kan erom heen lopen, een pad door het gras, langs de muur, vervolgens naar boven op de spoorweg, ook die was niet langer in gebruik.

Op de steenwerkplaats beneden wordt steen machinaal vergruisd. Vlak voor de spoorbrug, waar wij onderdoor waren gelopen op weg naar Kamienna Góra, loopt een spoor door het gras naar beneden en kom je het kam pin. Het kamp waar wij dus verblijven. Anneke zegt dat ze in Kamienna Góra een tekst “Juden heraus” heeft gezien.

Dinsdag, 24 juli 2012.

De eigenaar van pension ‘Zacisze’ spreekt Duits. Volgens hem heeft zijn moeder verteld dat tijdens de oorlog op deze plek een ‘Arbeitslager’ was. Daarna is het kamp door de Russen gebruikt voor krijgsgevangenen en daarna – tot twintig jaar geleden – was het gevangenis. Dus tot het einde van het communistische tijdperk. Op weg naar Kamienna Góra zien sommigen van ons een plaquette over de periode WO II met uitleg in 4 talen.

Anneke strijkt neer op het terras, waar we gister aten: zij en Ineke bewaken de rugzakken, terwijl de overige vier stug op zoek gaan naar:

1. St.Maria Rosenkranz Kirche
2. Peter en Paul Kirche. Beide kerken zijn dicht, zodat we alleen door het hekwerk naar binnen kunnen kijken. De eerste is trouwens niet langer een katholieke kerk, maar Evangelisch en veel soberder van inrichting,
3. Joods kerkhofje

St. Maria Rosenkranz Kirche

Het kerkhofje wordt gevonden dankzij vasthoudend aan voorbijgangers de weg vragen. Daarna vindt Jaap een kortere weg naar het station.

Joods kerkhofje

Kamienna Góra

Ooievaarsnest in Kamienna Góra

De kopjes koffie worden gelegd en we gaan op weg naar Piszowice. De zon schijnt, weinig wolkjes. De velden zijn bezaaid met weer wilde bloemen. Wéér komen we langs een steenhouwerij. De chauffeurs in zware vrachtauto's wuiven naar ons. We lopen naar beneden om de 'sklep' te vinden die Mathilde in het hoofd had. We vinden een 'sklep' waar we brood, broodjes, kaas, sinaasappelspa en pruimen kopen voor onze lunch. Op de veranda voor de winkel eten we alles op.

Santiago nog zoveel kilometers!

De weg is lang en de zon heet.

Jaap en Ineke bij de Maria Himmelfahrt Kirche.

Pas als we na de Maria Himmelfahrtkirche uit 1305 verder lopen, komen we langs de 'sklep' waar ook koffie wordt geschonken. We lopen voorbij, ons doel is nu: de overnachtingsgelegenheid.

Daar splitsen onze wegen. Jaap en ik gaan bovenlangs. Een stevige klim door het bos volgt. Ik wil het kompas raadplegen, maar Jaap is zeker van zijn zaak: hij weet hoe de route loopt. We bereiken een autoweg, zoals hij heeft voorspeld, alleen blijken we in Szarocin te zijn aanbeland, i.p.v. Czarnów.

Jaap vraagt de weg en krijgt antwoord met veel armbewegingen. We zijn helemaal verkeerd gelopen. Wat hij niet begrijpt is de spoorlijn die op de kaart staat hebben we niet gezien. Het blijkt dat de spoorlijn er ooit lag, maar nu niet meer.

We lopen langs een autoweg, iets waar ik een gloeiende hekel heb. Auto's en vrachtauto's rijden voorbij en het talud is smal. Jaap wil auto's gaan aanhouden. Ik loop door: wij zijn tenslotte pelgrims. In de verte is de marmmerwerkplaats waar we vóór de lunch langs kwamen, zichtbaar. We komen terug in Piszowice, langs de 'sklep' waar we lunchten. Omdat we dezelfde weg moeten nemen langs het kerkje komen we ook langs de bar. Ik krijg het kopje koffie waar ik me op verheugde, met koekjes uit de rugzak van Jaap.

Daarna blijft er niets over dan de oorspronkelijke route naar Czartak te lopen. We zouden ook de alternatieve route nog eens, maar dan juist kunnen lopen, maar daarvoor bedankt Jaap. De weg loopt door zon beschenen landschap: het is warm. Loes had mij eerder geïnstrueerd hoe mijn rugzak te dragen: mee rop mijn heupen dan aan mijn schouders, maar dat heb ik veranderd. Door de rugzak aan mijn schouders te hangen voelt het minder benauwd aan.

Czartak blijkt nog dicht: de slaapkamers kunnen worden betreden, maar water uit de kraan is er niet. Margreet zit op het terras, ze zit er al uren. Ik doe mijn verhaal en zij zegt dat leraren/onderwijzers de moeilijkste groepsleden zijn, omdat zij altijd menen gelijk te hebben. Zij weet het: haar ex was er een. Jaap, Tineke, Loes en Anneke komen allemaal uit het onderwijs. Margreet is door Mathilde aangesteld als leidster, waar ze eigenlijk niet op voorbereid was, en nu zo'n moeilijke groep.

Het eten zou om zes uur klaar zijn en wij wachten. We mogen kiezen; buiten of binnen. Zou het binnen warmer zijn? In de kelder, waar het kil is staan zes borden klaar: allemaal eender: aardappels, gehaktbal en bieten/kool/wortel salade. Het eten koelt snel af in de donkere, koele kelder, maar iedereen gaat eerst naar boven om iets warmes aan te trekken. Bier bij het eten is mogelijk en tenslotte een kan thee na het eten kan ook. Dessert zit er niet in en na de thee moeten we de kelder verlaten.

Na een avondwandeling naar verlaten boerenwoningen – eentje met Loes en eentje zonder. Daarna wordt een vuurtje voorbereid. Ik neem nog wat takken mee, omdat Margreet ook loopt te sprokkelen. Het vuur wordt verzorgd door de dochter des huizes, die perfect Duits spreekt omdat ze een Duitse opa heeft. Ze is een jaar of tien. Op de tafel staan worsten en brood, die worden gebraden door de hitte van het vuur. Allemaal krijgen wij een portie. Een Duits echtpaar met twee dochtertjes roosteren de worstjes.

Czartak

Verlaten boerenwoningen bij Czartak.

Worstjes roosteren op het vuur bij Czartak.

Woensdag, 25 juli 2012.

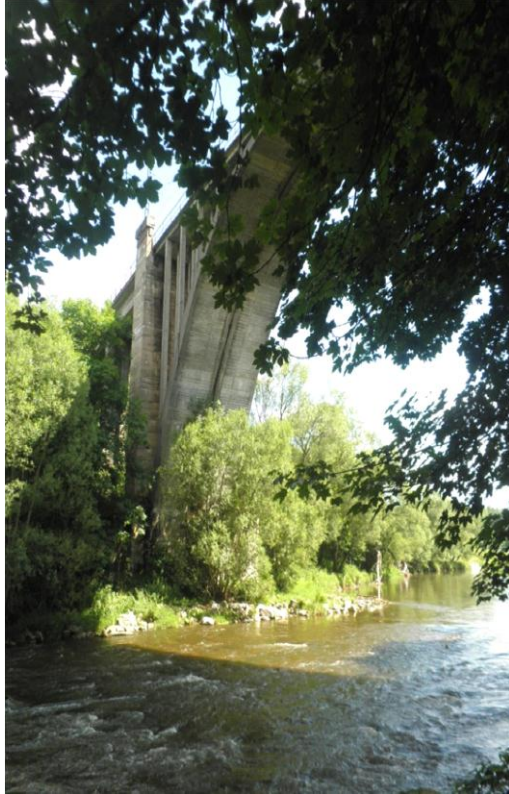
Onder een bewolkte hemel gaan we lopen naar Bukowiec. Eerst door het bos. In het bos splitsen zich de wegen: Anneke en Loes besluiten de langere route via Kowary te lopen. Wij lopen in rechte lijn: het dorpje waar we doorkomen heeft een 'sklep', maar geen koffie. Aangekomen in Bukowiec rijdt de bus aan, maar wij moeten wachten op Anneke en Loes.

We besturen bij de bushalte de bustijden, maar komen er niet goed uit, behalve dat er waarschijnlijk om half vier – 2 ½ uur later,- een bus gaat komen. We lopen richting Myslakowice, door een woud met vriendelijk stromend beekje. Na een kilometer of vier vinden we opnieuw een bushalte die een bus belooft over drie kwartier. Tijd genoeg om in de 'sklep' even verderop inkopen te doen. Maar terwijl wij die richting uitlopen roept men ons terug. Er stopt een bus die naar Jelenia Góra zal gaan. Anneke spreekt een beetje Pools, dankzij haar komen we in het busje en stappen we uit in het Centrum, het busje rijdt nog door tot het treinstation, zo'n 4 kilometer buiten Jelenia Góra.

Op de markt treffen we Ineke en Margreet, die net een reusachtig ijsje zit te eten. We gaan iets drinken, eindelijk koffie, maar eigenlijk is koffietijd al voorbij, zodat ik nog een appelsap er achteraan neem.

Dan drie kerken, waarvan de Gnadenkirche de grootste was. De kerk werd omgebouwd tot reformatorische(?) door er galerijen in te bouwen, waardoor het innerlijk lelijk werd.

De wandeling langs de Bobr, eerst snelstromend beneden ons. We lopen onder hoge bomen, 4 kilometer, langs een enorme brug, naar Perla Zachodu. Een verrassing. Hotel langs de rivier, hoog uitzicht, mooi terras waarop we lekker kunnen eten.

Donderdag, 26 juli 2012.

Het ontbijt voor ons zessen staat klaar in de donkere binnenruimte met de wit kanten gordijnen voor de ramen. Er staan broodjes, vleeswaren, witte kaas, jam, boter, tomaat en komkommer. Even later komt er nog appelsap. Voor het lunchpakket komen er zakjes.

Het eerste stuk wandelen gaat naar Siedlęcín, waar de Middeleeuwse woontoren kan worden bekeken. De koffie is daar nescafé. Margreet en ik nemen een kijkje bij het kerkje, waardoor wij achterop raken en met z'n tweeën langs de rivier lopen. We lopen rond een inham van de rivier, die dan weer vredig stroomt of ruist, afhankelijk hoe hij is ingedamd t.b.v. de elektriciteitscentrale. Even later komt een sms van Jaap; zij wachten verderop.

Halverwege in het bos, waar ik me te goed doe aan frambozen, besluiten Anneke en Ineke een andere route te nemen. We maken ons zorgen over Ineke (haar voeten) en Jaap doet al het mogelijke ze terug te fluiten. Anneke heeft geen telefoon aanstaan.

We vervolgen onze weg naar Rybnica, waar een goede 'sklep' is. Yoghurt, fruit, vleeswaren, brood; alles is te koop in zo'n 'sklep'. Loes geeft twee ijsjes weg aan twee jongens die daar rondhangen.

Ondertussen blijken Anneke en Ineke te zijn aangekomen in Barcinek, van waar ze met de taxi naar Nemo rijden.

Het is erg warm en de weg voert door open veld. Soms graanvelden, dan velden waar alleen stekels groeien. Sommige grasvelden worden gemaaid. Tenslotte rusten we uit bij Kromnow. Omdat ik vind

De Middeleeuwse woontoren, van binnen en van buiten.

dat we geen haast hebben en we dreigen uitgeput te raken. Dan nog het kerkpad, rood gemarkeerd door Margreet, maar overgroeid met brandnetels. Peter, - later – vindt het heel bijzonder, dat we als besluit van de pelgrimsroute het kerkpad naar Nemo ontsloten hebben.

We worden opgevangen door Anneke met bier en vruchtensap.

De 'sklep' in Rybnica.

Om zeven uur is er eten: Bigoz met boekweit. Volgens Peter is de avond heel bijzonder. Nooit in de geschiedenis van Nemo waren gelijktijdig op het terrein van Nemo zoveel mensen actief en/of aanwezig/logerend. Picknick tafels zijn bij elkaar geschoven en gedekt voor klassen vrijwilligers, stagiaires die bosonderhoud verrichten.

Peter en Mathilde scheppen op, respectievelijk: Bigoz en boekweit op de borden van dit grote gezin. Er zijn nog schalen salade.

's Avonds willen de stagiaires 'weerwolven'; daar bedanken wij voor: te moe.

Vrijdag, 27 juli 2012.

Erg geregeld is het leven op Nemo niet. Ieder helpt zichzelf aan ontbijt en koffie. Wij wandelen naar

Chromiec, waar we binnen worden gevraagd door de eigenaar van een voormalig klooster (voor ongehuwde moeders?), Het complex is prachtig opgeknapt en wacht op gasten. Hij biedt ons koffie, maar wij staan erop die te betalen.

Oversteekplaats in het riviertje op het Nemo terrein.

Zelfgemaakt zwembad.

De dag verloopt zoals op het land; niets is gehaast, iedereen doet het zijne. Rond zitten, koffie drinken. Naar Chromiec, naar Christine voor ijsjes en een zwempartij in het afgezette riviertje beneden. Ooit was daar een molen die door het water aangedreven werd.

We eten 'Pierogi', met aardappel en paddenstoel, speciaal gemaakt door de vrouwen in het dorp en besteld bij Christine die de 'sklep' in Chromiec runt. We hadden er tonijn en tomatensalade bij.

Daarna is de beurt aan Annet en de paarden. Margreet, Ineke en ik gaan. Annet neemt ons mee naar het tuinhuis, tegen de berg op waar ik nog niet ben geweest, omdat het de rustigste plek is en zij uitleg wil geven over 'centred riding', een natuurlijke manier van omgaan met paarden.

Na een wandeling door weiland omzoomd met bos vinden wij de vijf paarden. Als wij komen lopen ze op een drafje voorbij. "Drinken," zegt Annet. Een wit paard duwt mij gewoon opzij. "Ze heeft geen respect voor jouw ruimte", verklaart Annet.

We krijgen nu elk een halter die om de hals van een paard moet. Ik heb een halter voor de twee bruine Poolse paarden. Met Apollo kan ik niets beginnen, maar Zeus accepteert de halter. Daarna loopt hij tegen me aan i.p.v. achter me aan. Annet

doet voor hoe ik ruimte moet creëren; bij haar vertoont hij ook dit hinderlijke gedrag. Na Annet's interventie loopt Zeus gewillig mee.

We gaan met Heera werken, een soort dressuur. Margreet begint. Door lichaamstaal moet ze het paard duidelijk maken wat ze wil. Daarna is Ineke aan de beurt, die er nogal wat tijd voor nodig heeft. Het is mijn beurt. Ik was sceptisch en eigenlijk verveelt het mij ook. Ik wil dat de les voorbij zal zijn, maar Annet wil dat ik Heera laat draven Tot ik meer ga jagen, dan begint zij te rennen. Ik snap alleen niet waarom ze telkens stopt. Dat heeft te maken met mijn schouders; als ik naar binnen draai stopt zij. Vanaf de zijkant komen nu bewonderende kreten. Inderdaad is toeschouwen ook heel instructief.

Heera loopt nu met het hoofd naar de grond, het op een na hoogste teken van onderdanigheid, zegt Annet. Als ik stop komt het paard naar me toe om mij te bedanken. Ik ben er goed in, zonder er iets aan te vinden.

Zaterdag, 28 juli 2012.

Roos logeert hier. Zij komt met de vraag of we mee willen naar het Reuzengebergte. De jongens die hier stage lopen, willen om tien uur vertrekken. Vinden wij te laat. Jaap en Ineke zijn met eigen auto; Anneke en ik kunnen mee. Loes twijfelt lang; ze heeft hoogtevrees en er zit een stoeltjeslift in het pakket.

Na een nachtje slapen besluit ze tegen. Met z'n vieren gaan we naar Marysin. Vandaar met de stoeltjeslift naar Szrenica. Best eng zo hoog boven de grond. Het waait, hoog boven de grond, ik moet mijn hoed vasthouden. Boven drinken we koffie met koek en proberen foto's te maken tegenover een overmaat van licht dat door het raam naar binnen valt. En dat uitzicht geeft over wijde verten.

Bij grote rotspartijen (Pod Tobsken) 1509 m. keren we om. We lopen onder langs over een verhard pad naar beneden, Seczyten waar je soep en 'pierogi' kan eten. We bestellen soep en krijgen een bord vol voor zloti. 6,- (€ 1,50). Daarna splitsen zich onze wegen. Anneke wil naar beneden, naar de tweede stoeltjeslift, terwijl Jaap en Ineke de bovenste lift willen nemen. Ze komen daarbij over moerasland waar wollegras groeit. De boomgrens loopt waar wij soep aten. Wij lopen door bos, vrij saai naar beneden.

Na de trip in de stoeltjeslift drinken we appelsap en wachten tot Jaap en Ineke met de stoeltjeslift komen. Gezamenlijk kopen we ijs. Een kunstmarkt wacht op ons bezoek, hoewel bijna afgelopen. We kopen honing en krijgen er een gezoet wit broodje op toe. Helemaal niet goed voor iemand niet naar de wc kan!

Als avondeten zijn er overgebleven 'pirogi' en 'bigoz', die opgewarmd worden. Aangevuld met salades. Het onweer trekt voorbij. Beneden was het benauwd heet geweest en daarop volgt onweer. Mijn avondwandeling – terwijl anderen de afwas doen, wordt bekort door een nieuwe onweersbui. Anneke komt terug met de mededeling dat ze 'weerwolfje' heeft gespeeld en niemand had door dat zij de weerwolf was. We zitten in het zijkamertje thee te drinken en wat te lezen. Vroeg naar bed, want 's nachts kort geslapen.

De grens met Tjechië loopt door het Reuzengebergte.

Zondag, 29 juli 2012.

Anneke, Loes en Margreet vertrekken vandaag met het vliegtuig. Jaap heeft aangeboden ze om negen uur naar Jelenia Góra brengen. We ontbijten gezamenlijk op het terras achter het huis.

Bij Cieplice, ten zuiden van Jelenia Góra is 's zondags de russenmarkt, een favoriete bestemming voor de Nederlanders op zondag, en misschien ook voor de Polen. Er is van alles te koop: fruit, groente, oude voorwerpen, oude kleding. Mensen staan bij hun auto en bieden van alles te koop aan. Een soort Beverwijk. Eerst kopen we groenten en aardbeien voor het avondeten, want Jaap, Ineke en ik kregen van Mathilde opdracht voor het avondeten te zorgen. Verderop ontdekt Jaap kolven en maatglasjes voor het scheikundelokaal op zijn school. We zoeken ook naar een soeplepel voor Mathilde maar die vinden we niet.

Met hun pittige volkswagentje rijden we weg. Langs de weg stoppen we bij een restaurant. We weten niet wat het is en of het iets duurs is. Aan de auto's buiten te zien is het inderdaad een restaurant voor de beter gesitueerden, maar omdat in Polen alles goedkoper is valt het allemaal wel mee. We nemen soep met sneetjes brood en daarna koffie met appelgebak.

Terug in het Nemo-huis drinken we thee, en Jaap begint met koken, een indische maaltijd, hoewel het pas 4 uur is. Mathilde geeft mij uitleg over hoe ik mijn laatste twee dagen kan doorbrengen. Terwijl we dat doen steekt een wind op waardoor onze kaarten en plattegronden dreigen weg te waaien. Een nieuwe bui kondigt zich aan.

Peter zegt dat het voelt als 'uit eten zijn'. We hebben netjes de tafel gedekt op het terras, Ineke schenkt een paar flesjes bier uit. Jaap neemt een foto van ons als alles op tafel staat en bedankt Peter en Mathilde voor de gastvrijheid en mij voor het gezelschap. Dat is heel prettig want ik denk steeds dat ik het niet goed doe, in de weg loop of niet genoeg bijdraag.

Als avondwandeling loop ik de weg af, langs de grote kastanje naar Chromiec, daarna richting Mala Kamienica. Ik kom niemand tegen op die weg. De maan is halfvol. Ik wil doorsteken, maar strand tussen de varens zodat ik de hele weg terugloop.

Maandag, 30 juli 2012.

Eerst ontbijt op het terras met Ineke en Jaap. Daarna afscheid.

08.55 Hollen naar de bus voor Jelenia Góra, Mathilde kijkt me na. "Negen zloti voor de bus," roept ze. Ik kijk nog eens achterom: "enkel of retour?" "Enkel," zegt ze. De bus rijdt voorbij terwijl ik bijna bij de kastanjeboom ben. Ik heb nog wel tijd, maar toch hol ik. Op de kaart houd ik bij waar de bus rijdt tot we van de kaart rijden.

Op een terrasje op Plac Ratuszowy zit ik koffie met gebak te nuttigen (tamelijk duur!).

12.45 Via de uitzichtstoren naar Perla Zachodu gewandeld. Even op de uitzichtstoren, maar het uitzicht wordt beperkt door de bomen. Ik eet goulashsoep en drink koffie.

Na mijn lunch loop ik terug. Bij de waterbron staat een oude man grote flacons water te vullen. Het duurt lang eer zijn flacon vol is. hij draait mij de rug toe en ik weet dat hij geen contact wil. Hij draait de dop op zijn fles terwijl ik ondertussen mijn flesje vul. Ik denk dat armoede hem zo heeft gemaakt: zonder hoop, afgebeeld, alleen nog overleven.

In de stad, nadat ik heb gepind wordt ik aangesproken door een man die zegt 77 te zijn. Twee jaar geleden heeft hij zijn vrouw verloren. Hij laat me drie witte broodjes zien en een hand vol stuivers. Hij spreekt Duits en looft de technische inventiviteit van Duitsland. Ik geef hem 10 zloti, maar hij vraagt of ik geen Duits geld (marken?) heb. "Nee." zeg ik.

Ik ga de stad in en pin nog eens. Ik wil iets voor mezelf kopen. Ik vind een kraam die wollen sloffes verkoopt: 25 zloti of 6 euro wilde hij ervoor hebben. 's Winters heb ik vaak koude voeten. Daarna heb ik geen geld meer te besteden; ik besluit terug te gaan naar de waterbron waar het water gratis is en waar je kan plassen tussen de bomen. Nog anderhalf uur voor het busje terug zal gaan naar Chromiec.

Ik zie een beetje op tegen Mathilde. Ik ben nu alleen met haar en Peter. Wordt er met het eten op me gerekend? Gister moesten we ook al zelf koken. Bij het winkeltje van Christine draai ik om en koop koekjes voor vanavond bij de thee. Even verderop pluk ik appels langs de weg; ik zal er appelmoes van kunnen maken. Als ik het aanbied, zegt Mathilde: "Liever niet nu, de keuken is te klein." Zie je wel?

We gaan zo meteen eten. Ze heeft drie borden klaargezet, al neuriënd. Op de tafel staan de zonnebloemen die Jaap en Ineke hebben gegeven. Er moeten stukjes van de stelen worden gesneden want ze gaan hangen. Maar zal ze het op prijs stellen als ik dat aanbied?

Mathilde vraagt of ik echt niet gegeten heb. "Nee-ee,," Eerst komt soep die Eduard heeft gemaakt, het stel dat op de tweede verdieping logeert. Daarna is er rijst, tomaten-koolsalade (altijd ergens kool in) en 'pierogi ruski' (met kaas en aardappel). Als we goed en wel aan het eten zijn komt Peter met de eeuwige 'bigoz', opgewarmd in de magnetron, getuige het feit dat het in een plastic schaal zit.

"Kan ik helpen met afwassen?" Ik probeer uit te leggen dat ik liever niet afwas vanwege het exceem aan mijn handen. Hij vindt dat hij beter kan afdrogen omdat hij weet waar alles staat. Hij wast toch af en ik ruim op omdat ik ondertussen ook weet waar alles staat. De keuken is morsig, gister nog ging Ineke schoonmaken met heet water. Ik ruim het aanrecht op en zet thee in de kapotte thermoskan.

Vandaag is de lucht helder, alle heïgheid is weggewassen door de regen. Het was niet warm. Ik hoop op eenzelfde dag voor morgen.

Dinsdag, 31 juli 2012.

Bij Nemo gaan ze hout, dat vorige week is gekapt, ophalen. Een boer zal komen met een trekker. Er zijn vrijwilligers nodig om te sjouwen. Mathilde denkt dat ik misschien zin heb mee te doen, maar Peter zegt dat er genoeg vrijwilligers zijn. En ik heb me verheugd op mijn geplande wandeling over de kam van het Iser gebergte.

Het is bewolkt, maar niet heïig. Mijn wandeling loopt door Chromiec, langs Smolnik, langs Kopan, maar mogelijk langs de noord i.p.v. de zuidkant naar Kozia Szyja, waar ik een koffiepauze heb gepland. Er zitten koffie en koekjes in mijn rugzak.

Ik pluk frambozen en verzamel ze in het lunchdoosje. Rond twaalf uur vervolg ik mijn weg in Z.O. richting, omdat terug naar Kopaniec een te korte wandeling zal opleveren.

Ik loop door bos, af en toe zie ik de kam van het Reuzengebergte met het weerstation. Er zijn overal paden maar ik volg een oranje-blauw gemarkeerde route omdat ik denk dat die zeker ergens naartoe zal leiden. Het is al een uur en nog steeds loop ik langs een cross-route.

Tot ik bij een rotsformatie kom, 'skaly' heet dat hier en er zijn er meerdere van. Deze is bijzonder groot enis van mijn kaart af. Ik vind een tweede kaart waarop de formatie wel is aangegeven. Zo weet ik waar ik me bevind.

In de verte het weerstation in het Reuzengebergte.

Bij Wola Kremnowska (Pierowice) kom ik weer op de weg. Al die tijd heb ik bij Chromiec twee wandelaars (met rugzak) ontmoet die mij vroegen welk dorpje daar lag. Nu zie ik een van ze bij de bushalte zitten. In het bos liep ik op een cross-route, waar twee cross-fietsers me inhaalden. Er was bij Kozia Szyja een onderzoeksstation, gefinancierd door de EU, waar wat auto's aanreden en een boswachter in een jeep. Verder was ik moederziel alleen in het bos. Bobrowa skaly, -Peter en Mathilde wisten de Duitse naam, 'Bieberstein'; zij vertelden dat in de Duitse tijd daar een hotel-restaurant stond. Toen de Duitsers er nog waren was er meer activiteit. Het enige wat de Polen hebben is 'sklep' in elk dorpje. In de bossen zoeken ze hooguit bessen of paddenstoelen. Ik kwam drie mensen tegen die paddenstoelen zochten.

Tegen vijven – na boodschappen voor de terugweg in Chromiec – douche ik, een koude douche. Gisteravond was het water ook koud daarom had ik ervan af gezien. Mathilde heeft besloten dat ik zelf met de bus naar Jelenia Góra moet gaan, aangezien het gister zo goed is gegaan. Het probleem is dat ik na Christine niet meer negen zloti heb voor de bus. We eten met z'n drieën: 'pierogi', een mix van aardappels, ui en gelderse rookworst en een salade met vis erdoor. Zij moeten Leidse studenten van de bus halen en vragen mij op te ruimen. Ik doe gelijk maar de hele afwas en voel mij het dienstmeisje. Uiteindelijk brengen ze mij naar de bus, om tegelijk de Leidse studenten af te halen en ruil ik met Peter voor extra zloti's.

Berkjes met boerenwormkruid in de buurt van Nemo.

Woensdag, 1 augustus 2012.

De chauffeur van het rode busje, dat mij in Jelenia Góra oppikt leest namen op met bijbehorende bestemmingen. Ik ben als enige over en de kring kijkt verwachtingsvol naar me. Hij struikelt over mijn naam. Al telefonerend rijdt hij weg, dan knipt hij het lichtje boven het dashboard aan en begint zijn instructies na te lezen. Hij slaat pagina's terwijl tegelijk het busje de stad uitrijdt. Niemand zegt er iets van. Wel levert hij persoonlijk iedereen bij de juiste bus af.

Daarna slapen. Een klein meisje wordt gewekt door haar moeder en ik krijg de zitplaats. Het duurt even voor het tot me doordringt: in de geheel volle bus ben ik de enige die twee zitplaatsen voor mij alleen heeft. Met de plaid en het kussentje dat ik voor vertrek nog snel met kapok heb gevuld slaap ik als vanouds in Australië en Amerika.

Om half acht 's ochtends wordt gestopt op een vrachtwagenparkeerplaats met toilet. Je kunt er toilet maken, niet lang erna rijden we Nederland binnen.

Kosten reis Polen:

25-6-2012	Reissom:	€ 325
10-7-2012	Busreis:	- 99
25-7-2012	Geldautomaat Krzeszow	- 48,44
1-8-2012	Geldautomaat Jelenia Gora	- 12,22
1-8-2012	Geldautomaat Jelenia Gora	- <u>12,22</u>
	Totaal:	€ 496,88

Slaapzolder bij Nemo. Lakens en handdoeken liggen klaar voor de gasten.